

De onbekende helden van 1940-1945

(verbeterde versie, april 2016)

Deel III : "Als de aarde zo een paradijs moet worden ..."

In het derde deel van deze serie beschrijft gastredacteur Henk G. Westland, luitenant-kolonel b.d. van de Koninklijke Landmacht, hoe marechaussee Van den Brink op 24 maart 1943 weigert een jodin te arresteren en onderduikt met de gevolgen voor hem en zijn familie, maar ook hoe een toevallige samenloop van omstandigheden hem fataal wordt.

Marechaussee van den Brink

Jacobus (Co) van den Brink wordt geboren op 3 november 1919 in Putten, zoon van Hendrik van den Brink en Melisje Ruiters. Vader van den Brink werkt met paard en wagen als loonwerker. Co groeit op in een Nederlands-hervormd gezin met vijf kinderen in het dorp Putten op de Noord-Veluwe. Na zijn schooljaren werkt hij als pakhuisknecht en helpt vader in het bedrijf. Hij verlooft zich met Mientje Schipper.

Het Nederlandse leger is al bijna vier maanden gemobiliseerd, als Co in december 1939 als dienstplichtige wordt ingelijfd

"wachtmeester der Staatspolitie in vasten dienst en ingedeeld bij de Marechaussee (Gendarmerie) ter standplaats Ermelo".

Drie marechaussees krijgen opdracht een jodin, die in het Ermelose ziekenhuis 'Salem' wordt verpleegd, te arresteren en haar over te brengen naar kamp Westerbork. Co weigert deze opdracht en gaat er tussenuit. Uit het Landelijke Berichten en Alarmeringssysteem komt de melding: "24-3-1943 Ermelo: marechaussee J. van den Brink te Putten spoorloos verdwenen. Uniform en wapens achtergelaten.

Gewetensconflict om Jodin naar Westerbork te brengen". Helaas is de zieke jodin uiteindelijk toch gearresteerd en naar kamp Westerbork overgebracht.

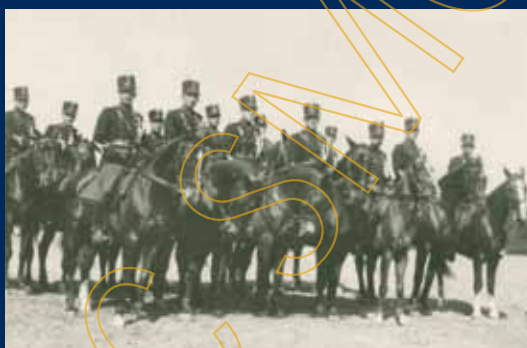
Co is op de vlucht en komt ten slotte terecht op een onderduikadres in het dorpje Geesteren in de Achterhoek. Hij komt in de kost bij Jan Karssenbarg en kan slapen in de zaadberg bij boer Esselink. In Geesteren en omgeving zitten honderden mensen

ondergedoken, die door de plattelandsgemeenschap volledig in hun midden zijn opgenomen. Velen werken overdag op de boerderij en zo ook Co, die immers goed met paarden overweg kan.

Begin augustus 1943 breekt voor hem een zware periode aan. Om het politiepersoneel in het gareel te houden heeft de Höhere SS-und Polizeiführer Rauter bepaald, dat de familieleden van ondergedoken politiemannen zullen worden gegijzeld. Vader en moeder Van den Brink worden dan ook in de eerste week van augustus gearresteerd en via het Huis van Bewaring in Arnhem op 12 augustus naar kamp Vught gebracht. Korte tijd later worden broertje Lubbert (13 jaar) en zusje Heintje (11 jaar) met een smoes naar het politiebureau gelokt en ook naar kamp Vught gebracht. Maar ook al weet

'Rijdschool in de Boreelkazerne te Deventer 1941/1942'

'Marechaussee-eskadron Arnhem op de Galgenberg 1941'

bij het 1e Regiment Artillerie. De afdelingen van dit regiment zijn al in hun oorlogskwartieren in de buurt van Amersfoort. Hij komt op bij het Depot Bereden Artillerie te Leiden en gaat in april 1940 als jong opgeleide korporaal naar het veldleger. Over de persoonlijke inzet van korporaal Van den Brink in de meidagen van 1940 is niets bekend. Na de Nederlandse capitulatie gaat hij eind mei 1940 met groot verlof.

Co verbindt zich op 19 november 1940 als marechaussee te paard bij het Depot Marechaussee te Apeldoorn. In juni 1941 is hij geplaatst bij de Rijdschool in de Boreelkazerne te Deventer en daarna volgen plaatsingen bij het Marechaussee-eskadron Arnhem in februari 1942 en de politiepost Ermelo in april 1942. De bezetter reorganiseert de Nederlandse politie en Van den Brink wordt per 1 maart 1943 aangesteld als

de kleine Lubbert waar zijn broer Co is, hij vertelt niets. Het gezin wordt gescheiden: de vrouwen in het Frauenlager en de mannen in het Geisellager. In december bezoekt Rauter kamp Vught en zegt daar de ongeveer 150 gegijzelde familieleden toe dat ze voor Kerstmis weer naar huis mogen. Vader, moeder en de kinderen vieren de kerstdagen weer thuis in Putten.

In deze emotionele periode komt voor Co een bericht dat hem nog persoonlijker raakt. Zijn verloofde Mientje is in november bevallen van een dochtertje. In het komende jaar lukt het hem om enkele malen onopgemerkt door de autoriteiten in Putten bij hen op bezoek te gaan. Trouwen is voornamelijk onmogelijk.

In oktober 1944 hoort Co van het drama dat zich in Putten heeft afgespeeld. Op 1 oktober is daar door de Duitsers een

vordert de bezetter honderden mannen om stellingen te graven. Hier is echter maar weinig animo voor en om de bevolking onder druk te zetten, zullen inwoners in gijzeling worden genomen. In de avond van 30 november houdt een Duitse patrouille aangevuld met mannen van de brandweerpolitie uit Doesburg een razzia.

Het toeval wil dat op diezelfde dag opperwachmeester Bource van de Marechaussee met zijn gezin gaat onderduiken. Co en boer Esselink helpen hem die avond in spertijd met een transportfiets om wat spullen te verhuizen. Maar bij de derde keer fietsen de twee mannen recht in de armen van de patrouille. Co springt meteen van de fiets en vlucht over het land weg, maar wordt achtervolgd door twee brandweermannen. Bij het derde schot valt Co dood neer.

De dood van Co is een zware klap voor de Geesterense

TE
G
E
E
S
T
E
R
E
N

Brief van ouders aan kinderen uit Huis van Bewaring

Brief uit Vught van Heintje.

grote razzia gehouden. Zeven mensen zijn doodgeschoten en ongeveer zeshonderd mannen, waaronder ook zijn drie jaar jongere broer Gerrit, zijn gearresteerd en weggevoerd naar het concentratiekamp Neuengamme bij Hamburg. Ook zijn daar meer dan honderd huizen door de bezetter plat gebrand.

Inmiddels hebben in Geesteren Co en zes andere onderduikers in augustus 1944 een stootgroep gevormd, die vanaf september deel uit maakt van de Binnenlandse Strijdkrachten. De groep krijgt opdracht alle Duitse troepenbewegingen en inkwartieringen te melden en wordt driemaal opgeroepen voor een wapendropping. De eerste twee droppings op 'Het Grote Veld' gaan wegens slecht weer niet door. De derde dropping zal gebeuren in de laatste week van november en voor de ontmoeting met de Borculose stootgroep geldt deze keer het wachtwoord 'de aarde wordt een paradijs'. De Borculose groep heeft de seinlampen bij zich, maar komt echter te laat aan op het droppingterrein. Het vliegtuig is wel op tijd, maar zonder lampen kunnen ze niets doen. Co vraagt zich die nacht hardop af: "Jongens als de aarde zo een paradijs moet worden, zullen wij het dan nog beleven?" Woorden die enkele dagen later nog zullen worden gememoreerd ....

Het zuidelijke deel van Nederland is al door de geallieerde legers bevrijd en de Duitsers bereiden hun verdediging ten noorden van de Rijn voor. Ook van de gemeente Borculo

gemeenschap en de voorbereidingen voor zijn begrafenis zijn in gang gezet. Toch kan gelukkig nog de familie in Putten op tijd worden gewaarschuwd en ziet Co's vader kans om met een vrachtauto van Van Gend & Loos het lichaam van zijn zoon op te halen. Op de terugweg bij het passeren van de IJssel moet van de controlepost wel eerst de kist worden geopend om verder te mogen. Co van den Brink is begraven op de gemeentelijke begraafplaats te Putten. Zijn naam is opgenomen in het Gulden Boek - Lijst van Gevallenen van het Wapen der Koninklijke Marechaussee 1940-1945.

Broer Gerrit van den Brink is op 19 april 1945 overleden in het concentratiekamp Neuengamme. Het lid van de brandweerpolitie Van D. moet zich verantwoorden voor het Bijzonder Gerechtshof te Arnhem. Hij voert aan dat hij niet met de vooropgezette bedoeling Van den Brink heeft doodgeschoten, maar dat hij onder dwang van en uit angst voor de begeleidende Duitsers heeft gehandeld. De procureur-fiscaal eist acht jaar tewerkstelling in een Rijkswerkinrichting.

Caption:

De foto's van Co van de Brink en de brieven zijn beschikbaar gesteld door mevrouw H van den Brink - van Dam. De foto's van de Rijkschool en Eskadron Arnhem zijn afkomstig van het Marechausseemuseum.

colofon

Marechaussee Contact is een uitgave van Stichting Marechaussee Contact en verschijnt zes keer per jaar.

De realisatie is in handen van de SMC-commissie:
Redactie, voorlichting
en communicatie.

Redactie

Erik Boom
Roel Bouwman
Marion Broekhuizen-Klijnhout
Hardy Damen
Willem Geense
Frans Meijer
Jack Vlaming

Redactieadres

Weeshuiswal 9
4116 BR Buren
0344-571256
redactiemc@gmail.com

Vormgeving en druk

Ten Brink, Meppel

Wijzigingen van adresgegevens

Begunstigersadministratie SMC
Johan Frisoplein 23
8071 LX Nunspeet
0341-257129
c.dboom@chello.nl

Kopij volgend nummer

Voor informatie over het aanleveren van kopij graag contact opnemen met de redactie

Deadline

De deadline voor het inzenden van kopij voor de volgende uitgave van Marechaussee Contact is 22 maart 2012

inhoud

- 3 Observaties van de voorzitter
- 4 Nestelpennen, de Marechaussee van nu
- 7 Agenda, activiteiten van en voor oud-marechaussees
- 9 De geschiedenis van het Wapen, deel XVI
- 10 Veteranenrubriek met informatie over Veteranendag 2012
- 12 In Indië waren 'Kisten op eigen kosten'
- 14 Dienstplichtig uitgezonden naar het Midden-Oosten
- 18 Hoe marechaussees worden opgeleid voor een missie
- 20 Deel III van de serie 'De onbekende helden van 1940-1945'
- 22 Reservisten oefenen in West Brabant
- 23 SMC -allerlei
- 26 Personalia
- 27 SMC Informatie

SMC

Omslag:
Eigentijds vervoer op Schiphol